

Batthyány Ignác templomszentelési beszéde 1783. július 10-én Farkaslakán

Közli:

MARTON JÓZSEF

Székeskáptalan – Római Katolikus Érsekség / Gyulafehérvár (RO)
jmarton1950@gmail.com

Title: *The Sermon of Ignác Batthyány at the Consecration of the Church in Farkaslaka on July 10, 1783*

Abstract: *The sermons of the learned Transylvanian bishop Ignác Batthyány (1780-1798) have never been published. In the Archbishop's Archives of Alba Iulia there are several manuscripts of his sermons delivered on the occasion of church consecrations. The sermon published below was preached in Farkaslaka on July 10, 1783. The bishop explains the ceremony of church consecration using frequently biblical symbols. At the same time, he draws practical conclusions from them, especially pointing out the importance of the sacrament of penance and the obligation of the sacrament of baptism.*

Keywords: *Ignác Batthyány; Farkaslaka; sermon; consecration of the church.*

Bevezetés

Batthyány Ignác tudós erdélyi püspök (1780–1798) elsősorban könyvgyűjtéséről és könyvtáralapításáról ismert az utókor számára. Életrajzában vagy a róla szóló tanulmányokban nem szokták idézni a hívekhez intézett prédikációit. Pedig azok kifejezetten teológiai műveltségét bizonyítják. Meglepő, hogy a jozefinizmus és a felvilágosodás korában szentbeszédeit a Szentírásra alapozta. Beszédei bár tele vannak szentírási reminiscenciákkal, és számunkra régiesnek tűnnek, mégis érthetők és élvezhetők. Bizonyítják, hogy a Batthyaneum Könyvtárában a harmincnál több nyelven és 660 példányban található Szentírást nemcsak összegyűjtötte, hanem azokat forgatta, tanulmányozta és idézte is. A szinte három és fél évszázaddal ezelőtt elhangzott prédikációi üzeneteket tartalmaznak a ma emberének is.

Az alább közölt prédikációját 1783. július 10-én a farkaslaki templomszentelésen mondta el. A kézirat lelőhelye a Gyulafehérvári Érseki Levéltár: *Személyi hagyaték VII/ 19. 1. d. – Batthyány Ignác levelezései* fond-ban található. Mint általában minden beszédét, ezt is mottóval látta el. Jelen esetben Jób könyvéből vette az idézetet: „Gigantes gemunt sub aquis / Íme, az óriások nyögnek a vizek alatt.” (Jób 26,5)

A püspök a templomszentelés szertartását magyarázza szentírási szimbólumok gyakori alkalmazásával. Ugyanakkor gyakorlati következtetéseket von le ezekből, különösen a bűnbánat szentségének fontosságára és a keresztség szentségének kötelezettségére mutat rá.

A közlésben a fogalmazást eredeti formájában és az általa használt szavakkal hozom. A jobb megértés érdekében a mondatokat minden esetben nagy betűvel kezdem (az eredetiben kis betűkkel volt), a mellérendelő mondatok közé vesszőt

teszek, a szavakat az érvényben lévő helyesírás szerint átírom (pl. vallyon = vajon; melly = mely, mily; eördög = ördög; magyarázattyát = magyarázatát; mutattya = mutatja; ceremónia = ceremónia; behuzják = behúzzák stb.), eltekintek a szentírási lelőhelyek latin idézési formájától (Pl. Iob c[aput] 26 v[ersus] 5 = Jób 26,5), de ahol a szavak régiesek ugyan, de érthetők, meghagyom eredeti formájukban (pl. rabságbul, vala stb.). Hasonlóképpen a szentírási idézeteket is eredeti formájában közlöm.

Közölt dokumentum

GYULAFEHÉRVÁRI ÉRSEKI LEVÉLTÁR: *Személyi hagyaték VI/ 19. 1. d.*
– *Batthyány Ignác levelezései fond.*

A Felséges Úristen bölcsessége volt mindenkor hatalmának megmutatkozása erőtlen eszközökkel élni, és akár amint Szent Pál mondja: „A világ erőtlent választotta az Isten, hogy megszégyenítse az erőseket.” (1Kor1, 18–19)

Tudjátok, Szerelmes Híveim, hogy a vízőzön előtt óriások valának a földön, kikről így szól Mózes: a világ kezdetétől fogva amaz hatalmas nevezetes férfiak „ezek által annyira áradt a gonoszság, hogy csak Noé háza népivel félné az Istent” (Ter 4,6), ezek a kevély óriások, amint Jézus Sirák Fia mondja: „nem imádkoztak az ő bűnükért, kik erejekkel bízván megrontattak.” (16,7) Ezek ellen hatalmát kimutatni akarván, meg nem rontotta őket nagy kövekkel, roppant nagy hegyekkel össze nem törettette, hanem erőtlen eszközökkel élvén, a vizet rájuk bocsátván, mindnyájukat elvesztette. Íme, azon hatalmas férfiak Szent Jób mondása szerint: „íme, az óriások nyögnek a

vizek alatt.” Az ördögöket is óriásoknak mondja a Szentírás, mint kevélységek, mint hatalmokra való nézve, ami abból is kibukik, amit Baruch próféta írt, mondván: „Oh, Izrael, mily nagy az Isten háza, és széles az örökségének helye!” (3,24) Ott voltak ama nevezetes óriások, kik eleitől fogva voltak magasak, és tudósok a hadakozásban, ezek hogy az Isten házat, ahonnet kiüresítettnek, pusztíthatnak, az emberi nemet bűnben ejthetik, és meg nem szűnik azt pusztítani. Ezek is nyögnek a vizek alatt. Nyögnek, mert a víz által szabadítottak meg az emberek az ördög rabságából. Nyögnek a víz alatt, midőn víz által kiürítettnek, eltávoztatnak!

Ma is, Szerelmes híveim, nyögni fognak itt a vizek alatt, mert amint a szentvíz által örökre eltiltatnak, midőn külső-belső falait ezen templomnak, oltárit, edényit szentelt vízzel nem annyira meghinteni, mint inkább megmosni fogom. Méltán mondhatom ma Dávid prófétával: „Az Úr szava a vizeken, az Úr a sok vizeken.” (Zsolt 28,3) Íme, hogy mutatja hatalmát, az Úr szava az erőben; úgy énekel Dávid a most említett Zsoltárban: az Úr szava az erőben, az Úr szava dicsőségben, de micso-da eszközök által jelenti dicsőségét, erőit? Hallottátok már, az Úr szava a vizeken!

Hozzatok azért a koronás Próféta intése szerint, hozzatok az Úrnak dicsőséget, imádjátok az Urat pitvariban. Ezek lesznek már az Úr szent pitvari, itt imádjátok, mert itt a sok vizek által dicsőíteni fogja hatalmát. Erre való nézve, mivel hogy ezen Templomnak megszentelésében hosszabban a víz körül foglaltoskodok, kívánom ma azon ceremóniákat, melyek a víz körül esni fognak, lelki tanúságokra megmagyarázni. Figyelmezzetek.

Hogy ezen mai napon vízzel végbemenő ceremóniáknak magyarázatját könnyebben megérthessétek, és onnét üdvös-

séges tanulságot vehessetek, tudnotok kell, hogy a Templom megszentelésében bevett ceremóniák, mint a mennyben uralkodó Anyaszentegyháznak dicsőségét, mint az itt e földön viaskodó Anyaszentegyháznak megszenteltetése módját példázza. Azért midőn a Templom felszenteléséhez fogván, innen kimegyek, azonnal becsukattatik a Templom ajtaja, amely csak akkor nyílik meg én nékem, minek utána háromszor megmos-tam a templom külső falait. Ezen Templom példázza az Isten városát, a mennyei Jeruzsálemet, amint Szt. János megjelenése könyvében [értsd: Jelenések könyve] írva vagyon: „bé nem megyen abban valami ferteztetett, vagy utálatosságot cselekedő és hazugságot.” (Jel 21,27)

Midőn tehát a templom ajtóját behúzzák, jussatok rá, Szerelmes Híveim, eszetekbe ezen üdvös gondolatok, ha zarándokságomnak most érnem végét, ha most e világból ki kellene költözni, vajon bémehetnék-e az Isten házában, megnyílnának-e nékem a mennyországok kapui? Vajon megvagyon-e fertőzötten az én lelkem, hazugságot gondoltam az én felebarátomra, haragot forralok-e? Ha vádol lelkiismereted, kerülj meg énvelem ezen Templomot, és valamint én a Templom külső falait megmosom, úgy te is könnyhullatások vizével áztasd orcádat, és így megnyílnak neked a mennyországok kapui, be viszlek a Mennyországba.

Hanem kérlek szeretettel, meg ne elégedjél azzal, hogy talán ezer egynéhány könny kicsurgott szemedből, kerülj meg vélem ezen Templomot. Gyakrabban sirasd bűneidet. Ha bűneidet meggyóntad is, ha azt gondolod is, hogy töredelmes volt gyónásod, sirasd mindazonáltal azokat. Jézus Sirák Fia intése szüntelen zengjen füledben, a megbocsátott vétekről se légy félelem nélkül. (Sir 5,6) Annyiszor meghintem ezen templomot, hogy ti is kiáltatok az Istenhez a zsoltáros prófétával: *amplius lava me, moss meg engem bővebben hamisságomból.*

Háromszor kerülöm a templomot, és mindenkor az ajtó előtt megállván, pásztori botommal zörgetek, evvel azt jelentem, hogy a mennyország erős vár, kit oly könnyen nem lehet vinni, mert az Isten országa erőszakot szenved, és az erőszakosok veszik azt, és ugyanazért nem nyílik meg a templom ajtaja, mert csak annak adatik a diadalom, aki erősen viaskodott. Erről példát adá nekünk az Isten. Józsué (6,3) megparancsolván, hogy Jerikó városát hétszer megkerülnék, és így fognának beomlani annak falai. Mi is hétszer kerüljük a Templomot, ma azon erős várost magunkévá teheszük.

Szerelmes Híveim, mindnyájan akarnók bírni a mennyországot, mindnyájan akarnók, hogy kapui nékünk megnyíljanak. De a várost meg nem akarjuk kerülni, nem akarunk az ajtón gyakran zörgetni. Minden fáradság nélkül kívánok bírni örökségünket, ha az Isten imádságinkat azonnal meg nem hallgatja, hétszer meg nem akarjuk kerülni a Várost, midőn megrögzött gonosz szokásokat ki akarjuk gyomlálni, ha lelki Atyánk tanácsával ezer másszor élünk, mindjárt unatkozni kezdünk, ha felebarátunkat kívánjuk jobbítani, megtéríteni, ha (ezen?) munkánknak sikerit nem tapasztaljuk, ha a Város falai bé nem omolnak, azonnal mindezekkel felhagyunk.

Vízzel meghintem és megmosom a Templom falait, mert a víz igen világosan példázza a penitenciatartást, mivel az is lemossa az ember lelki szennyét, valamint a víz tisztítja az ember kezét. A vízbe hintünk só, mert annak csípőssége azt jelenti, hogy a penitenciatartásra szükséges, hogy az Isten Igéje a lelkiatyák megfedése által járjon lelkünket. Krisztus Urunk maga hasonlítja sóhoz a lelkipásztorokat (Mt 5,13), mondván „ti vagytok a föld sava, hogyha a só megízetlenül, mivel sóz-zanak?” Vajon mikor ízetlenül meg a só? Nemde akkor, amikor csípősségét elveszíti? Szerelmes Híveim, miképpen fogtok penitenciát tartani, miképpen fogjátok gonoszságokat meg-

ismerni, mivel nem akarjátok, hogy a só csípős legyen, nem akarjátok, hogy a Papok gonoszságtokrul megfedjenek? Mivel sózzanak tehát?

A vizet megsózni tanulta az Anyaszentegyház az Úristen annak rendeléséből, midőn tudniillik az Ó Testamentumban parancsola, hogy minden áldozat sóval sózattassék meg. Azt pedig azért hozom elé, hogy tapasztaljátok, hogy az egyházi ceremóniáknak minden cikkelye a Szentírásból vagy onnan véve. Engedjed, Felséges Uram Istenem, hogy azon kegyelmes ígéretedben részesek legyünk, melyet tettél vala Mózes 4. könyvének 18. fejezet 19. versében *pactum salis est sempiternum*, örök szövetségének az Úr előtt. (Szám 18,19)

Az Ó Testamentumban parancsolá az Úr Mózesnek, hogy a bornyú vérével hintse meg az hajlékot oltárával, és edényivel együtt, előbb mintsem azokat a kenetnek olajával megszentelne. Mi nem vérrel, hanem vízzel meghintjük a Templomot oltáraiival és edényivel együtt, mert amit akkor példázta a bornyú vére, azt jelenti most a víz, tudniillik Krisztus Urunk Véré, annyival inkább pedig élünk most mivel, minek utána Krisztus Urunk szent oldalából folyt vér és víz. Ez így lévén, vajon ki fogja ezen ceremóniát buzgó ájtatosság nélkül szemlélni, hogy magának eszébe juttatja azt, hogy én Krisztus Szentséges Véré példázó vízzel és így mintegy Krisztus Vérével meghintem ezen Templomot, nem fogja-e ki-kí kívánni, hogy őreája is hulljon abból *Sanguis ejus super nos* [az Ó vére rajtunk], légyen mireánk az ő vére.

Midőn tehát a Templom külső falait vízzel meghintem, jelentem, hogy Krisztus az Anyaszentegyházat maga Szent Vérével megmosta, tisztította, jelentem, hogy a szent keresztséggel megszenteli az ember lelkét, hogy Isten Temploma lehessen, ugyanazért háromszor hintem a vizet a Templom külső falaira,

mert háromszor hintjük az vizet az ember fejére. És azonnal bemegyek a Templomba, azzal is jelezvén, hogy a keresztség által belép az ember az Anyaszentegyházba. Ugyan erre való nézve bé ménven a Templomban kezdvén a porba írni, hogy Krisztusban újonnan született gyermekeimet Krisztus Urunk törvénye kezdettől tanítson, oktasson.

Íme, Szerelmes Híveim, az Óriások nyögnek a vizek alatt, eltávoznak innét, tapasztalván, hogy az Úr Jézus Vérével meghintem ezen Templomot. Nyögnek a vizek alatt, mert ezek példázák Krisztus Véré, váltságunk árát. Íme az Úr Szava a vizeken, az Úr Szava erőben, dicsőségben, az Úr a (sok) vizeken. Legyen az mindenkor vélünk. Ámen.